

Ord. Prof. Mükrimin Halil Yinanç ve Prof. Dr. Refet Yinanç' ın Biyografileri

Murat Hanar*

Ord. Prof. Mükrimin Halil Yinanç

Mükrimin Halil Yinanç, 1900 yılında Maraş'ın Elbistan ilçesinde dünyaya gelmiştir. Babası Halil Kâmil Efendi, annesi Ayşe Hanım'dır. Babası Kadı olduğu için eğitim hayatına Malatya, Mardin, Diyarbakır gibi farklı şehirlerde devam etmiştir. 1916 yılında İstanbul Dârülfünunu Edebiyat Fakültesi Tarih Şubesi'ne kaydolmuştur. 1919 yılında Mekteb-i Mülkiyye'ye girmeyi başarmıştır. Bu mektebi 1921'de başarıyla tamamlayarak aynı yıl Dâvud Paşa Orta Mektebi'nde tarih öğretmeni olarak göreve başlamıştır. 1923'te bu görevinin yanında Târîh-i Osmânî Encümeni'nde kütüphane memurluğu ile görevlendirilmiştir. 1925'te Rıdvan Nafiz'in yönlendirmesiyle Paris kütüphanelerinde, tarih alanında araştırma yapmak üzere devlet tarafından Fransa'ya gönderilmiştir. 1927 yılında yurda döndüğünde Kabataş ve Galatasaray Liselerinde öğretmenlik yapmıştır. 1930'da Türk Tarihi Tetkik Heyeti üyeliğine getirilmiştir. İstanbul Dârülfünunu 1933'te üniversiteye dönüştürülünce Edebiyat Fakültesine tarih doçenti olarak atanmış daha sonra 1941'de profesörlüğe yükselmiştir. 1946 yılında çıkan üniversiteler kanununun ardından Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Ortaçağ Tarihi Kürsüsü'nün ilk başkanı olmuştur. 1949-1953 yılları arasında Şarkiyat Enstitüsünde çeşitli görevler almıştır. 1957'de ordinaryüs unvanını almıştır. İstanbul Üniversitesi Tarih Bölümünde ders verdiği sırada kalp krizi geçirerek rahatsızlanmış ve 22 Aralık 1961'de Haseki Hastanesinde vefat etmiştir.

Yinanç'ın ilk yazıları 1924'te Anadolu Mecmuası ile Târîh-i Osmânî Encümeni Mecmûası'nda yayımlanmıştır. Bu dergiye yazdığı "Feridun Bey Münşeati" başlıklı bir dizi makalede, XV. yüzyılda Feridun Ahmed Bey tarafından derlenen *Münşeâtü's-selâtin* adlı eserde yer alan Osmanlıların ilk devirlerine ait belgelerden bir kısmının kaynak tenkidini yaparak bu alandaki başarısını ortaya koymuştur. Daha sonra, Paris'teki çalışmaları sırasında bulduğu, yine Fâtih devri tarihçilerinden Enverî'nin *Düstûrnâme*'sini ve iki yıl sonra ilmî bir tahlilini yayımlamıştır. Yinanç, Ortaçağ İslâm tarihiyle Anadolu Türk tarihini çok iyi bilmesine rağmen 1015 yılından 1085'e kadar Anadolu'nun Türkleşme sürecinin anlatıldığı *Türkiye Tarihi, Selçuklular Devri I, Anadolu'nun Fethi* adlı kitabından başka telif eser bırakmamıştır. Bu eser, "Danışmend Gazi Ermeni asıllı" gösterildiği için İsmail Hami Danışmend tarafından eleştirilmiştir. Yinanç'ın çeşitli dergilerde çıkan makaleleriyle İslâm Ansiklopedisi'ne yazdığı maddeler metotlu ve çok zengin kaynak bilgisine dayanan orijinal çalışmalardır. Bunlar arasında özellikle "Akkoyunlular", "Bayezid I (Yıldırım)", "Cihan-Şah", "Dânişmendliler" ve "Ertuğrul Gazi" maddeleri onun çok derin tarih bilgisini ortaya koymaktadır. Anadolu Mecmuası'nda çıkan üç makalesi *Müslümanlar Tarafından Fethinden XIII. Yüzyılın Sonuna Kadar Maraş Beyleri* adıyla kitap halinde basılmıştır. Yinanç, Martinus Th. Houtsma'nın *Tevârih-i Âli Selcûk Muhtasar-ı Selcûknâme* adıyla yayımladığı İbn Bîbî'nin *el-Evâmîrü'l-'Alâ'iyye* adlı eserinin Farsça özetini henüz 20 yaşlarındaiken 50 günde Türkçeye tercüme etmiştir. Refet Yinanç'ın hazırladığı, *Selçuknâme* tercümesine yazdığı sunuş yazısında müellifin XI. yüzyıldan XVII. yüzyıla kadar Türk tarihiyle ilgili Doğu ve Batı dillerindeki kaynaklardan aldığı notların derlenerek kitap halinde basılacağını beyan etmiştir. Bu notlarından bazıları *Türkiye Tarihi Selçuklular Devri* adıyla 2 cilt olarak yayımlanmıştır. Bildiğimiz kadarıyla Yinanç'ın okuyup notlandığı yazma eser sayısı 300'den fazladır. Bunların yaklaşık 150 tanesi Arapça, 100 kadarı Farsça geriye kalan 50 kadarı ise Türkçedir. Bunların dışında Fransa'dayken Süryanice, Gürcüce, Ermenice, Latince ve Grekçe yazılmış çeşitli eserlerin Fransızca tercümelerini de okuduğunu biliyoruz. Bunun nedeni, Yinanç'ın mükemmeliyetçi olması, yanlış yapma korkusu, daha fazla kaynağa ulaşma arzusudur. Selçuklu Tarihi'ni kaleme almasının nedeni ise İsmet İnönü'nün kendisinden isteğidir.

* Doktora Öğrencisi, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Orcid No: 0000-0002-1495-7183. e-mail: мурат.ханар@gmail.com

Mükrimin Halil Yinanç, Prof. Dr. Kazım İsmail Gürkan'ın deyimiyle “herkes kitap okur, Mükrimin kütüphane okur, ölmeden önce Topkapı Kütüphanesini bitirmek üzereydi”. Bununla birlikte Yinanç'ın ahlaklı bir yapıya sahip olduğunu da şu örnekle biliyoruz: Güneş Dil Teorisi'nin revaçta olduğu günlerde bir kongre düzenlenmiş ve Yinanç'tan bu konuyla ilgili bir konuşma yapması istenmiştir. Yinanç bu konuyla ilgili düşüncelerinin ters olduğunu belirtmiş ama dönemin şartları gereği bunu açıkça ifade edememiştir. Bu yüzden kongrede konuşma yapmamak için tanıdığı bir dışçıye gitmiş ve “konuşamama raporu alabilmek için kaç dış çekilmesi gerekiyorsa” o kadar dışını çekmiştir. Bunun dışında bugün onun adına kurulmuş bir vakıf bulunmaktadır. Bu vakfın adı Elbistan Mükrimin Halil Yinanç Aile Vakfı olup merkezi İstanbul'da bulunmaktadır. Özetle Yahya Kemal Beyatlı'nın İbnülemin Mahmud Kemal İnal için söylediği meşhur dizeleri burada Yinanç hoca için de söyleyebileceğimizi düşünüyoruz. Hezar gıpta o devr-i kâdim efendisine / Ne kendi kimseye benzer ne kimse kendisine.

Prof. Dr. Refet Yinanç

1939 yılında Maraş'ın Elbistan ilçesinde doğmuştur. 1963 yılında Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Tarih Bölümü'nden mezun olmuştur. 1967-1973 yılları arasında Milli Eğitim Bakanlığının bursuyla Paris Sorbon Üniversitesinde doktorasını yapmıştır. 1974'te Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesinde araştırma görevlisi olarak göreve başlamıştır. 1980'de doçent unvanını almıştır.

1986 yılında Profesör olarak Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölümü, Siyasi Tarih Anabilim Dalı başkanlığına atanmıştır. 1994'de Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi Dekanlığına seçilmiş ve 2000 yılına kadar bu görevi sürdürmüştür. Uzun süre Gazi Üniversitesi İİBF Uluslararası İlişkiler Bölüm Başkanlığını da yürüten Refet Yinanç, 2006 yılında emekli olmuştur. Emeklilik sonrasında da üniversite ile bağlarını sürdürmeye devam eden Refet Yinanç, son günlerine kadar da Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde yüksek lisans ve doktora derslerine girmiş, yüksek lisans ve doktora düzeyinde tez danışmanlıklarını devam ettirmiştir.

1983'den beri Türk Tarih Kurumunun aslı üyesi olan Refet Yinanç, aynı zamanda Uluslararası Akademiler Birliğinde (**Union Academique International**) Türk Tarih Kurumunu temsil etmiştir. Refet Yinanç'ın girişimleri sonucu Uluslararası Akademiler Birliği'nin 79. Genel Kurulu 24-28 Mayıs 2005 tarihinde Ankara'da düzenlenmiştir. Refet Yinanç'ın önderliğinde Türk Tarih Kurumunun düzenlediği bu toplantıya 70'e yakın ülkeden Sosyal Bilimler alanında 100'ün üzerinde dünyanın önde gelen bilim insanı katılmıştır.

Osmanlı Arşivleri üzerinde uzman olan Refet Yinanç, uzun süre Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğünde Osmanlı Arşivleri “İlmi Değerlendirme Komisyonu Üyesi” olarak görev yapmıştır. Osmanlı Tahrir defterleri üzerinde çalışmalar yapan Yinanç, Mesut Elibüyük ile birlikte Malatya ve Maraş tahrir defterlerini yayınlamıştır.

Uzun yıllar, Tarih ve Uluslararası İlişkiler sahasında araştırmalar yapan Refet Yinanç'ın her iki alana ilişkin yayınlanmış pek çok çalışması bulunmaktadır. Ayrıca Fransızca ve İngilizce dillerine hâkimdi. Prof. Dr. Refet Yinanç, 16.06.2019 tarihinde vefat etmiştir.

Manevî babası olan Mükrimin Halil Yinanç'ın yapmış olduğu çalışmaları günümüz Türkçesine kazandıran ve yayımlayan Refet Yinanç olmuştur. Bu çalışmaların en önemlisi İbn Bîbî'nin *Selçukname* adlı eseridir. Ayrıca kendi telif eserleri de mevcuttur. Bunların başında *Dulkadir Beyliği* (TTK, 1989) gelmektedir, bunun dışında *Ermeni Gerçekleri Adlı Kitabın Macerası* (Astana, 2016) ile *Maraş Tahrir Defteri* (Gazi Üniversitesi, 1983) adlı eserleri de mevcuttur.